

HELSE - OG HYGIENEREGLEMENT FOR FOREDLINGS- OG FORMERINGSBESETNINGER

Anbefalt av Samarbeidsrådet for Helsetjenesten for svin 18.august 2009
og vedtatt av styret i Norsvin 14.10. 2009, revidert 06.06.2014

1 Formål

Formålet med reglementet er å sikre stabilt god helsestatus på avlsdyr som selges fra avlsbesetninger. Reglementet gir retningslinjer for hygienisk standard, smittebeskyttelse, helsekrav, medisinbruk og kontrollrutiner i avlsbesetningene.

2 Besetninger som omfattes av dette reglementet

Reglementet gjelder for foredlingsbesetninger som har avtale med Norsvin, og formeringsbesetninger med avtale med Nortura eller slakterier knyttet til KLF.

3 Oppstalling og generell hygiene

Drift og oppstalling av dyr skal skje i henhold til Forskrift om hold av svin.

Binger med dyr skal skrapes og strøs daglig. Mellom hvert innsett av dyr skal bing eller avdeling gjennomgå grundig vask og opptørking. Minimum en gang årlig skal det utføres en grundig hovedrengjøring av hele grisehuset inkludert redskap og utstyr.

Areal utenfor binger med dyr, inkludert personslove, kontor og ganger skal til enhver tid holdes fri for gjenstander som ikke er relatert til svineproduksjonen. Disse arealer skal feies og rengjøres jevnlig, og til enhver tid holdes rene.

Ved nybygg eller ombygging skal fødeavdelinger og smågrisavdelinger helseeksjoneres, og det skal drives systematisk puljeldrift med fullstendig alt inn – alt ut produksjon.

4 Smittebeskyttelse

I avlsbesetninger skal alle griser holdes innendørs. Alle ytterdører til dyrerom skal holdes låst. På dører for personer skal det finnes skilt som angir at det ikke er adgang uten eiers samtykke, og et telefonnummer som kan ringes for å få kontakt med besetningseier.

Ved nyetableringer og ombygninger skal inngangsparti, utlastingsrom og rom for mottak av fôr og strø plasseres slik at man unngår kryssende trafikk på gårdsplassen. Ved nyetableringer skal avstand til nærmeste driftsenhet med gris være minst 500 meter.

4.1. Plan for smittebeskyttelse og hygiene

I avlsbesetninger skal det foreligge en "Plan for smittebeskyttelse og hygiene". Dette er den enkelte besetnings rutinebeskrivelse av alle forhold som berører smittebeskyttelse (hele pkt 4) og hygiene/ vask og desinfeksjon (pkt 3, annet og tredje ledd).

4.2 *Innslusing av personer*

- Det skal være minst mulig besøk av utenforstående, og det skal føres besøksprotokoll.
- Smittebeskyttelse ved persontrafikk inn i besetningen skal sikres etter prinsipper beskrevet i brosjyren "Smittebeskyttelse av grisehus" (vedlegg 4).

4.2.1 *Smittesluse*

- Det skal være en klart definert «ren», indre del av husdyrrommene og en «uren», ytre del. Skillet mellom ren og uren del i inngangspartiet skal markeres med et tett, fastmontert, minst 40 cm høyt fysisk skille.
- Inngangspartiet skal være rent, ryddig og oppvarmet.
- Alle, inkludert gårdens egne folk, som passerer fra uren til ren sone, skal skifte til besetningens fottøy og kjeledress. Skotøy og kjeledress til besøkende skal være rent.
- Besøkende skal vaske hendene før de går inn i husdyrrommene. Varmt og kaldt vann, såpe og papirhåndkle skal være lett tilgjengelig ved smitteskillet.
- Der hvor grisene holdes i flere, atskilte, bygninger, skal det være egen smittesluse i hvert hus.
- Ved nyetableringer skal det installeres dusj i tilknytting til smitteskillet.
- Praksiskoffert skal plasseres på egen plass ved skille mellom ren og uren sone i inngangspartiet, og bare nødvendig utstyr skal tas med inn i besetningen.

4.2.2 *Utstyr*

- Utstyr som har vært i andre besetninger skal vaskes og desinfiseres før det tas inn i ren sone.

4.2.3 *Utenlandstrafikk*

- Personer som har oppholdt seg i utlandet skal ikke inn i husdyrrommene før etter dusj og klesskift.
- For personer som har vært i kontakt med husdyrmiljø i andre land, inkludert husdyrkongresser, skal det gå minst 48 timer hvorav minst 24 timer i Norge, før man går inn i norsk avlsbesetning, og etter å ha gjennomgått grundig kroppsvask. Klær og sko som er brukt i utlandet skal ikke brukes i grisehuset.
- Ved besøk i svinebesetninger i andre land, anbefales bruk av engangshansker, hodeplagg og maske med ventil
- Grundig vask og desinfeksjon av hender, helst kombinert med dusj umiddelbart etter besetningsbesøk i utlandet skal gjennomføres.

4.2.4 *Spesielt om LA-MRSA*

- Etter besøk i utenlandske svinebesetninger skal eier/røtter så fort som mulig teste seg for LA-MRSA. Inntil negativt prøvesvar foreligger, skal det benyttes beskyttelsesrutiner som beskrevet i pkt 4.2.4, kulepunkt 4.
- Ved ansettelse av personer som har arbeidet i svinebesetninger i andre land skal disse testes for LA-MRSA. Inntil negative prøvesvar foreligger, skal det benyttes beskyttelsesrutiner som beskrevet i pkt 4.2.4, kulepunkt 4.
- Rådgivere fra andre land som ikke er testet fri for MRSA etter ankomst til Norge skal benytte beskyttelsesrutiner som beskrevet i pkt 4.2.4, kulepunkt 4.
- Beskyttelsesrutiner som skal følges i avlsbesetninger inntil negativt prøvesvar for LA-MRSA foreligger:
 - Før man går inn i besetningen skal det gjennomføres dusj inkludert hårvask, grundig vask og desinfeksjon av hender. Dusj skal skje i forbindelse med passering av smitteslusa eller i nærmeste dusj på gården
 - Under besetningsbesøket skal kirurgisk munnbind, hodeplagg og engangshansker benyttes i tillegg til besetningens overtrekksklær og støvler. Overtrekksklær og hodeplagg skal vaskes ved 60 °C daglig etter bruk.

4.3 *Kjøp av gris*

- *Foredlingsbesetninger* skal ikke kjøpe inn dyr.

- *Formeringsbesetninger* med innkjøpsrekruttering skal kjøpe avlsdyr fra kun én fast foredlingsbesetning. Skifte av foredlingsbesetning skal godkjennes av veterinærkonsulenten ved det aktuelle slakteriet etter samråd med ledelsen i Helsetjenesten for svin.
- Det anbefales at innkjøpte dyr settes i karantene i minst 3 uker før de tas inn i besetningen.
- Dyr som har vært ført ut av besetningen, kan ikke føres inn i besetningen igjen.

4.4 *Utlasting*

- Smittebeskyttelse ved utlasting skal sikres etter prinsipper beskrevet i brosjyren "Smittebeskyttelse av grisehus".
- Dersom slaktegris og smågris ikke kjøres vekk fra gården ved levering skal all utlasting gjøres gjennom eget utlastingsrom eller utlastingsrampe.
- Avlsdyr skal leveres via utlastingsrom eller ved bortkjøring fra gården.
- Transportmiddel som benyttes til frakt av dyr mellom ulike hus innen samme besetning skal ikke brukes ved levering av avlsdyr, smågris eller slaktegris.

4.4.1 *Utlastingsrom/ utlastingsrampe*

- Ganger og annet areal som er i daglig bruk skal ikke benyttes som utlastingsrom.
- Det skal være en tettsluttende dør mellom utlastingsrommet/ -rampe og øvrige dyrerom.
- Utlastingsrommet/ -rampe skal ha plass til alle griser som utgjør en leveranse (Frist for gjennomføring 1.7.2015). Fram til denne dato skal den tettsluttende døren mellom utlastingsrom/ -rampe og øvrige dyrerom ("innerdør") holdes stengt under opplasting. Dersom den må åpnes for henting av flere dyr, skal ytterdør til dyretransport være stengt så lenge innerdør er åpen.
- I utlastingsrommet/ -rampe skal skillet mellom ren og uren sone være tydelig markert.
- Vask og desinfeksjon skal skje snarest etter hver levering og senest i løpet av samme dag.
- Det bør være atskilte utlastingssteder for slaktegris/smågris og avlsdyr.
- Helseksjonerte avdelinger kan fungere som utlastingsrom forutsatt at dyrene leveres via en dør som leder direkte fra rommet og ut i det fri, at alle dyr i rommet leveres samtidig, og at det er en stengt dør mellom rommet og øvrige husdyrrom under hele opplastingen. I tillegg skal rommene vaskes og desinfiseres etter hver levering.

4.5 *Transport*

- Avlsdyr skal ikke transporteres sammen med dyr fra andre besetninger.
- All transport av griser (avlsdyr, smågriser/slaktegriser) fra avlsbesetninger skal foregå på rengjort og desinfisert transportmiddel. Samtransport av slaktegris/smågris fra flere avlsbesetninger kan likevel skje når transporten starter med rengjort og desinfisert bil og opplasting skjer fra foredlingsbesetninger før formeringsbesetninger.
- Ved egentransport skal transportmiddel vaskes og desinfiseres umiddelbart etter avsluttet transport. Dette gjelder også transportmiddel brukt til opplasting utenfor gården

4.6 *Fôr*

Fôret skal transporteres og lagres slik at det er beskyttet mot fuktighet og smitte (f.eks fra gnagere og fugler).

4.7 *Andre husdyr på garden*

Gris skal holdes i rom atskilt fra andre husdyr. Det skal være egen smittesluse med skifte av overtrekkstøy og fottøy inn til grisehuset. Hunder og katter skal ikke inn grisehuset.

4.8 *Gnagere, fugler og fluer*

Fugler skal holdes ute av grisehuset. Det skal gjennomføres systematiske tiltak for å bekjempe gnagere og fluer.

4.9 *Kadaverhenting*

Dyrekadaver og annet smittefarlig avfall skal håndteres i samsvar med offentlige krav. Ved henting av kadavre skal kadaverbilen ikke inn på gårdsplassen.

5 Ansvarsområder

5.1 *Avtaleveterinær for helseovervåking i avlsbesetninger*

Med avtaleveterinær forstås den veterinær som har undertegnet avtale om helsekontroll med Norsvin (foredlingsbesetninger) eller slakteri (formeringsbesetninger).

Avtaleveterinær skal føre kontroll med avlsbesetningenes helsestatus i henhold til ”Avtale om helseovervåking avlsbesetninger”. Ved mistanke om smittsom sykdom eller vesentlig endring i besetningenes helsestatus skal avtaleveterinær umiddelbart kontakte Helsetjenesten og igangsette nødvendig prøvetaking.

Hvert tertial skal avtaleveterinær foreta en klinisk inspeksjon av alle dyr, foreta gjennomgang av helsekort, resepter og medisinbruk, sykdomsregistrering ved kjøttkontrollen og eventuelle laboratorietester. All relevant informasjon om besetningenes helse- og hygienestatus skal rapporteres i HelseWeb samtidig med tertialbesøket eller senest dagen etter. Disse data utgjør grunnlag for utstedelse av besetningens helseattest.

5.2 *Helsetjenesten for svin*

Ledelsen i Helsetjenesten for svin er ansvarlig for å koordinere gjennomføringen av vedtatte kontroll- og dokumentasjonstiltak. Ledelsen i Helsetjenesten for svin kan, i samråd med Norsvin og slakteriets veterinærkonsulent, tildele og frata en besetning status som livdyrsgående avlsbesetning. Helsetjenesten for svin skal føre arkiv som til enhver tid dokumenterer avlsbesetningenes helsestatus.

5.3 *Eier*

Ved salg av livdyr fra avlsbesetning skal det følge med gyldig helseattest utskrevet fra HelseWeb. Attesten er gyldig i 4 måneder og 10 dager etter siste tertialbesøk. Eier har ansvar for å innkalle avtaleveterinær til nytt tertialbesøk før besetningens helseattest mister sin gyldighet.

Eier av avlsbesetning plikter å sette seg inn i relevante lover og forskrifter om dyrevelferd og bekjempelse av smittsomme dyresykdommer (Dyrevelferdsloven og Matloven med forskrifter) og spesielle regler for helseovervåking i avlsbesetninger (Helse- og hygienereglementet).

Eier plikter å holde orden i alle nedtegnelser og tilsendte analyseresultater og statistikker som angår besetningens helse og produksjon.

Ved endret helsestatus plikter eier å kontakte avtaleveterinær og Helsetjenesten for svin. Det skal ikke leveres livdyr fra besetningen før status er avklart. Eier skal bistå avtaleveterinær og andre ved uttak av prøver og legge forholdene til rette slik at dyrene kan fikseres på en forsvarlig måte under uttak av blodprøver m.v.

6 Spesiell helsekontroll i avlsbesetninger

6.1 *Alvorlige, smittsomme sykdommer (A- og B-sykdommer)*

Mattilsynet er ansvarlig for prøvetaking og hvilke sykdommer det til enhver tid skal testes for i henhold til nasjonale overvåkingsprogrammer og internasjonale forpliktelser.

6.2 *Andre, smittsomme sykdommer*

- Det skal ikke leveres dyr som på leveringstidspunktet viser tegn til sykdom.
- Hvis det oppstår mistanke om endret helsestatus i besetningen, skal avtaleveterinær og Helsetjenesten for svin regionalt og sentralt varsles øyeblikkelig.
- Ved mistanke om skabb, svinedysenteri eller smittsom grisehoste mister besetningen status som livdyrsgående avlsbesetning inntil mistanken er avkreftet eller besetningen har gjennomført godkjent sanering (se vedlegg 2).
- Ved utbrudd av annen smittsom sykdom kan ledelsen i Helsetjenesten for svin etter samråd med Norsvin og slakteriets veterinærkonsulent frata en besetning status som livdyrsgående avlsbesetning inntil det igjen er dokumentert tilfredsstillende helsestatus.
- Ved påvist sykdom som gjør at besetningen mister status som livdyrsgående besetning, skal besetningseier øyeblikkelig sørge for å varsle alle som har kjøpt avlsdyr de siste 3 måneder.

- Ledelsen i Helsetjenesten for svin skal sende resultater fra spesielle undersøkelser til besetningseier med kopi til avtaleveterinær, helsetjenestekonsulent ved slakteri og Norsvin.

6.3 Skabb

Besetningen skal være fri for infeksjon med skabbmidden, *Sarcoptes scabiei* var. *suis*. Det er forbudt å bruke medisiner som kan skjule infeksjonen.

Avtaleveterinær foretar løpende klinisk inspeksjon. Ved mistanke om skabb i besetningen, eller i kontaktbesetninger (kjøper eller selgerbesetning), skal avtaleveterinær foreta grundig klinisk inspeksjon med uttak av hudskrap fra indre deler av ytre ørekanal på minst 10 dyr.

6.4 Svinedysenteri

Besetningen skal være fri for infeksjon med «dysenteribakterien», *Brachyspira hyodysenteriae*. Bruk av medisiner som kan skjule smitte med svinedysenteri krever særskilt godkjenning fra ledelsen i Helsetjenesten for svin, jfr. Vedlegg 1.

Avtaleveterinær skal føre løpende klinisk kontroll med hensyn til svinedysenteri, og skal umiddelbart sørge for prøvetaking ved økt forekomst av diaré i besetningen.

6.5 Smittsom grisehoste

Besetningen skal være fri for smittsom grisehoste, infeksjon med *Mycoplasma hyopneumoniae*. Det er forbudt å vaksinere mot *M. hyopneumoniae*, eller å bruke medisiner som kan skjule infeksjonen.

Avtaleveterinær skal føre løpende kontroll med luftveisinfeksjoner i besetningen, særskilt med tanke på smittsom grisehoste og skal umiddelbart sørge for prøvetaking eller obduksjon ved økt forekomst av hoste i besetningen. Ved hvert tertialbesøk skal resultater fra sjukdomsregistreringen ved kjøttkontrollen gjennomgås hvis disse er tilgjengelig.

7 Besetningsovervåking, forebyggende helsearbeid og bruk av medisiner

7.1 Årlig besetningsgjennomgang

Foredlingsbesetningene skal ha minst ett årlig, felles besøk av slakteriets veterinærkonsulent og Norsvins avlskonsulent. Etter en risikovurdering fra Helsetjenesten for svin kan besetningene pålegges flere besøk. Ved besøkene skal rutiner relatert til smittebeskyttelse, forebyggende helsearbeid, hygiene, medisinbruk og dyrevelferd gjennomgås. Avvik fra Helse- og hygienereglementet skal registreres på Helseweb. Andre generelle forbedringsområder skal påpekes, og det skal utarbeides en tiltaksliste. Tiltak som har stor betydning for besetningens helse- og hygienestatus følges opp ved nytt besøk i besetningen. Avvik fra Helse- og hygienereglementet skal følges opp og lukkes av enten slakteriets veterinærkonsulent eller Norsvins avlskonsulent når nødvendige tiltak er gjort.

Formeringsbesetningene skal ha minst ett årlig besøk av slakteriets veterinærkonsulent (unntaksvis annen veterinær/rådgiver som er godkjent av ledelsen i Helsetjenesten). Etter en risikovurdering fra Helsetjenesten for svin kan besetningene pålegges flere besøk. Ved besøkene skal rutiner relatert til smittebeskyttelse, forebyggende helsearbeid, hygiene, medisinbruk og dyrevelferd gjennomgås. Avvik fra Helse- og hygienereglementet skal registreres i Helseweb. Andre generelle forbedringsområder skal påpekes, og det skal utarbeides en tiltaksliste. Tiltak som har stor betydning for besetningens helse- og hygienestatus følges opp ved nytt besøk i besetningen. Avvik fra Helse- og hygienereglementet skal følges opp og lukkes av slakteriets veterinærkonsulent når nødvendige tiltak er gjort.

7.2 Forebyggende helsearbeid og bruk av medisiner

- Bruk av legemidler skal skje i samsvar med KSL-standard for bruk av medisiner til produksjonsdyr
- Reseptpliktige medisiner skal kun rekvireres av besetningens praktiserende veterinær(er)

- All bruk av reseptpliktige medisiner, inkludert behandlinger utført av eier/røkter, skal noteres på helsekortet eller eget registreringsskjema for legemiddelbruk den dagen behandlingen utføres.
- Bruk av utleverte legemidler til eventuell etterbehandling skal noteres på helsekortet eller eget registreringsskjema for legemiddelbruk.
- Medisiner skal oppbevares i medisin- eller kjøleskap i henhold til pakningens anvisning.
- Alle resepter skal gjennomgå ved avtaleveterinærs tertialbesøk.
- Naturmedisiner eller medisiner tatt inn på godkjenningsfritak kan kun brukes etter godkjenning fra ledelsen i Helsetjenesten for svin.
- Hormoner kan kun benyttes ved:
 - fødselshjelp
 - behandling av forlenget drektighet
 - behandling av MMA
 når dette foretas etter en faglig vurdering av besetningens veterinær.
- Det skal ikke brukes hormoner ved brunstmangel eller til brunstsynkronisering på renrasede purker i foredlings og formeringsbesetninger. Eventuell bruk av hormoner på hybridpurker skal følge retningslinjene i Vedlegg 3. All bruk av hormoner ved brunstmangel eller til brunstsynkronisering skal føres i HelseWeb for avlsbesetninger.
- Antibiotika skal ikke brukes rutinemessig for å forebygge sjukdom.
- Ved tertialbesøkene skal avtaleveterinær ha fritt innsyn i all bruk av legemidler og andre medikamenter med relasjon til besetningens helse- og hygienestatus.
- Besetninger med høyt forbruk av medisiner over lengre tid kan miste status som livdyrselgende besetning inntil forholdene i besetningen er forbedret.

7.3 Vaksinasjon

Avlsdyrene skal regelmessig vaksineres mot parvovirus- og rødsjukeinfeksjon. Drektige avlsdyr som omsettes senere enn 6 uker før grising skal være vaksinert mot kolidiaré. Rutiner for annen vaksinasjon skal være i samråd med slakteriets veterinærkonsulent.

7.4 Parasittbekjempelse

Alle avlsbesetninger skal ha en plan for rutinemessig parasittkontroll. Eventuell behandling av livdyr mot spolorm før salg skal avtales med kjøper.

8 Kostnader

- Ved mistanke om eller utbrudd av alvorlig, smittsom sjukdom (A- eller B-sjukdom) dekkes kostnadene ved diagnostikk og bekjempelse i samsvar med bestemmelser gitt i medhold av Matloven.
- Kostnader knyttet til avtaleveterinærs tertialbesøk i foredlingsbesetninger dekkes av Norsvin, mens kostnader til tertialbesøk i formeringsbesetninger normalt dekkes av besetningseier.
- Kostnader knyttet til årlig besøk av slakteriets veterinærkonsulent (eller annen veterinær/rådgiver) i henhold til punkt 7.1, dekkes av slakteriet.
- Systematiske kartlegginger av besetningenes helsestatus og rutinemessige kontrollprogrammer utenom de nasjonale overvåkingsprogrammene og internasjonale forpliktelser dekkes ved fellesskapsmidler over budsjettet til Helsetjenesten for svin.
- Laboratorieundersøkelser i forbindelse med mistanke om skabb, dysenteri, smittsom grisehoste, nysesjuke eller smittsom lunge- og brysthinnebetennelse dekkes av fellesskapet over budsjettet til Helsetjenesten for svin.
- Obduksjoner og laboratorieundersøkelser i forbindelse med mistanke om andre sjukdommer kan etter avtale med ledelsen i Helsetjenesten for svin dekkes av fellesskapet over Helsetjenestens budsjett.
- Kostnader ved sanering for sjukdom dekkes av besetningseier såfremt saneringen ikke dekkes av det offentlige.

9 Dispensasjoner

Etter skriftlig søknad kan ledelsen i Helsetjenesten for svin i samråd med regional helsetjenestekonsulent og Norsvin, gi dispensasjon for bestemmelsene i dette reglementet.

10 Ikrafttreden

Reglementet er anbefalt av Samarbeidsrådet for Helsetjenesten for svin og godkjent av styret i Norsvin.

Reglementet trer i kraft 1.1.2010.

Supplerende bestemmelser vil bli gjort kjent for avlsbesetningene. Det pålegges eier av avlsbesetning å gjøre bestemmelsene kjent for sine medarbeidere/ansatte. Ved vesentlig brudd på Helse- og hygienereglementet, kan en besetning miste status som avlsbesetning.

Oppsummering, frister for gjennomføring:

1.7.2015 Punkt 4.4.1 Utlastingsrom med plass til alle griser per leveranse.

Vedlegg:

Vedlegg 1. Retningslinjer ved bruk av tiamulin i avlsbesetninger

Vedlegg 2. Retningslinjer for helsemessige betingelser for godkjenning av avlsbesetninger

Vedlegg 3. Retningslinjer for bruk av Suigonan® på ungpurker i formeringsbesetninger

Vedlegg 4. Brosjyren «Smittebeskyttelse av grisehus»

Vedlegg 1: Retningslinjer ved bruk av tiamulin i avlsbesetninger

I henhold til ”Helse- og hygienereglement for foredlings- og formeringsbesetninger” punkt 5.4 er det ”forbudt å bruke medisiner som kan skjule en dysenteri-infeksjon”. Dette tolkes som at det ikke er tillatt å bruke virkestoffet tiamulin i slike besetninger. I den senere tid er det rapportert at enkelte avlsbesetninger, til tross for forebyggende tiltak, har så vidt store problemer med tarmadenomatose at det faglig sett er behov for antibakteriell behandling. Det mest aktuelle antibiotikum i en slik situasjon er tiamulin.

Hvis praktiserende veterinær kommer til at en avlsbesetning har så store problemer med tarmadenomatose at det som ledd i problemløsningen i besetningen bør brukes tiamulin, skal søknad om dispensasjon fra den nevnte bestemmelsen i Helse- og hygienereglementet sendes til ledelsen i Helsetjenesten for svin.

Før dispensasjon gis skal ledelsen i Helsetjenesten rådføre seg med slakteriets veterinærkonsulent, og følgende kriterier skal være oppfylte:

Forebyggende helsearbeid

Slakteriets veterinærkonsulent skal, sammen med besetningens veterinær, ha gjennomført en besetningsgjennomgang for å vurdere helsesituasjonen og gi råd om forebyggende tiltak ved fôring, drift, miljø og eventuelt vaksinasjon. Alle avtalte tiltak, inkludert vaksinasjon, skal være fulgt opp.

Diagnose

Diagnosen tarmadenomatose skal være bekreftet gjennom obduksjon av minst 3 griser hvor diagnosen verifiseres ved Veterinærinstituttet ved histologisk undersøkelse.

Frihet for *Brachyspira hyodysenteriae*

Besetningen skal i løpet av de siste 6 månedene ha vært testet negativ for *Brachyspira hyodysenteriae* med svaberprøver fra 60 ubehandlede griser i aktuell alder (se egen veiledning for prøvetaking).

Kostnader

Kostnader til testing for *B. hyodysenteriae* dekkes over budsjettet til ledelsen i Helsetjenesten for svin. Kostnader til obduksjon dekkes av besetningseier.

Varighet av dispensasjonen

Dispensasjonen gis for inntil 6 måneder. Før eventuelt forlengelse av dispensasjonen skal helsesituasjonen i besetningen og gjennomføringen av de foreslåtte forebyggende tiltak vurderes på nytt.

Eventuell forlengelse av dispensasjonen gjøres etter samråd mellom slakteriets veterinærkonsulent og ledelsen i Helsetjenesten for svin.

Vedlegg 2. Retningslinjer for helsemessige betingelser for godkjenning av avlsbesetninger

Skabb

Besetningen skal være fri for infeksjon med skabbmidden, *Sarcoptes scabiei* var. *suis*. Det er forbudt å bruke medisiner som kan skjule infeksjonen.

Kontroll

Avtaleveterinær foretar løpende klinisk inspeksjon.

Reaksjon ved mistanke om skabb

- Ved mistanke om skabb i besetningen, eller i kontaktbesetninger (kjøper eller selgerbesetning), skal det foretas grundig klinisk inspeksjon med uttak og innsending av hudskrap fra indre deler av ytre ørekanal på minst 10 dyr.
- Etter avtale med Helsetjenesten for svin, kan det gis dispensasjon til fortsatt levering av dyr til faste kunder forutsatt at det gjennomføres godkjent opplegg for sanering av de dyrene som leveres.

Svinedysenteri

Besetningen skal være fri for infeksjon med «dysenteribakterien», *Brachyspira hyodysenteriae*. Bruk av medisiner som kan skjule mulig smitte med svinedysenteri krever særskilt godkjenning fra ledelsen i Helsetjenesten for svin, jfr. Vedlegg 1.

Kontroll

- Før godkjenning som livdyrselegende avlsbesetning skal det dokumenteres at besetningen ikke har brukt legemidler mot svinedysenteri og at det ikke har vært tegn på svinedysenteri i besetningen de siste 12 måneder.
- Svaberprøver fra endetarmen på minimum 60 griser i ulik alder skal være testet negativ for forekomst av *Brachyspira hyodysenteriae*. Hvis det foreligger diaré på griser i aktuell alder, skal prøvene fortrinnsvis tas fra griser med diaré.
- Avtaleveterinær skal føre løpende klinisk kontroll med hensyn til svinedysenteri, og skal umiddelbart sørge for prøvetaking ved økt forekomst av diaré i besetningen.

Reaksjon ved mistanke om svinedysenteri

- Ved mistanke om svinedysenteri i besetningen, eller i kontaktbesetninger (kjøper eller selgerbesetning), skal det foretas grundig klinisk inspeksjon med uttak og innsending av svaberprøver fra endetarmen på minimum 60 griser. Hvis det foreligger diaré på griser i aktuell alder, skal prøvene fortrinnsvis tas fra griser med diaré.
- En besetning som har sanert for svinedysenteri vil kunne få tilbake status som livdyrselegende avlsbesetning dersom det etter minimum 9 måneder ikke har vært kliniske tegn til svinedysenteri, og *Brachyspira hyodysenteriae* ikke er påvist i svaberprøver fra endetarmen på minimum 60 griser.

Smittsom grisehoste

Besetningen skal være fri for smittsom grisehoste, infeksjon med *Mycoplasma hyopneumoniae*. Det er forbudt å vaksinere mot *M. hyopneumoniae*, eller å bruke medisiner som kan skjule infeksjonen.

Kontroll

- Før godkjenning som livdyrselegende avlsbesetning skal det ved blod- eller råmelksprøver fra minimum 40 griser dokumenteres at besetningen er fri for antistoffer mot *M. hyopneumoniae*.
- Avtaleveterinær skal føre løpende kontroll med luftveisinfeksjoner i besetningen, særskilt med tanke på smittsom grisehoste og skal umiddelbart sørge for prøvetaking eller obduksjon ved økt forekomst av hoste i besetningen. Ved hvert tertialbesøk skal resultater fra sjukdomsregistreringen ved kjøttkontrollen gjennomgå hvis disse er tilgjengelig.

Reaksjon ved mistanke om smittsom grisehoste

- Ved mistanke om smittsom grisehoste i besetningen, eller i kontaktbesetninger (kjøper eller selgerbesetning), skal det foretas grundig klinisk inspeksjon og blodprøver fra minimum 10 griser (fortrinnsvis griser som har vist kliniske symptomer) skal testes med henblikk på antistoffer mot *M. hyopneumoniae*.
- En besetning som har sanert for smittsom grisehoste vil kunne få tilbake status som livdyrsgelende avlsbesetning dersom det minimum 9 måneder etter saneringen ikke har vært tegn på smittsom grisehoste, sjukeomsregistreringen på slakteriet ikke viser påfallende høy anmerkningsfrekvens for lungebetennelse og blodprøver tatt med 3 måneders mellomrom fra 2 x 20 slaktegriser født etter saneringen er negative med henblikk på antistoffer mot *M. hyopneumoniae*.

Nysesjuka

Besetningen skal være fri for kliniske tegn på nysesjuka. Avtaleveterinær fører løpende kontroll med hensyn til nysesjuka, og skal umiddelbart sørge for at det tas tryneprøver ved klinisk mistanke.

Kontroll

- Før godkjenning som livdyrsgelende avlsbesetning skal avtaleveterinær foreta en klinisk undersøkelse, og det skal ikke foreligge kliniske symptomer på nysesjuka hos dyr i besetningen.
- Ved mistenkelige eller tvilsomme kliniske symptomer skal tryner fra minimum 30 slaktegriser undersøkes ved Veterinærinstituttet.

Reaksjon ved mistanke om nysesjuka

- Ved mistanke om nysesjuka i besetningen, eller i kontaktbesetninger (kjøper eller selgerbesetning), skal det foretas grundig klinisk inspeksjon, og tryner fra minimum 30 slaktegriser skal undersøkes ved Veterinærinstituttet. Ved denne undersøkelsen graderes eventuelle conchaeforandringer etter en skala fra 0 (normale) til 5 (total svinn av conchae). Det skal for godkjenning ikke foreligge forandringer av grad 2 eller høyere hos mer enn 2 dyr.
- Dersom undersøkelsen av trynene ikke er entydig, skal det tas svaberprøver fra neseslimhinnen/tonsiller (fra 10 smågriser (4-10 uker), 10 slaktegriser og 10 purker) for undersøkelse med henblikk på forekomst av «nysesjukaebakterien», toksinproduserende *Pasteurella multocida*. Ved funn av bakterien skal besetningen miste godkjenningen som livdyrsgelende besetning.
- En besetning som har mistet status som livdyrsgelende besetning på grunn av nysesjuka, vil kunne få tilbake status hvis det etter minimum 9 måneder ikke har vært kliniske tegn på nysesjuka og undersøkelse av tryner fra 30 slaktegriser har vist tilfredsstillende resultater.

Smittsom lunge- og brysthinnebetennelse

Ved kliniske tegn på smittsom lunge- og brysthinnebetennelse (infeksjon med *Actinobacillus pleuropneumoniae*), eller spesielt høy anmerkning for brysthinnebetennelse ved kjøttkontrollen, kan besetningen miste status som livdyrsgelende besetning inntil helsesituasjonen er stabilt god igjen (jfr pkt 6.2).

Kontroll

Avtaleveterinær fører løpende kontroll med hensyn til luftveisinfeksjoner, og skal kontakte Helsetjenesten for svin ved mistanke om endring i helsestatus.

PMWS (Postweaning Multisystemic Wasting Syndrome)

Besetningen skal være fri for kliniske tegn på PMWS. Ved mistanke skal eier sørge for innsending av mistenkte dyr til laboratoriemessig undersøkelse. Ved positiv diagnose skal besetningen fratas status som livdyrsgelende avlsbesetning inntil helsesituasjonen er stabilt god igjen (jfr pkt 6.2).

Kontroll

Avtaleveterinær fører løpende kontroll med hensyn til PMWS, og skal kontakte Helsetjenesten for svin ved mistanke om endring i helsestatus.

Vedlegg 3. Retningslinjer for bruk av Suigonan® på ungpurker i formeringsbesetninger

Naturlig brunst

Både vekt, alder og spekktykkelse har betydning for tidspunkt for igangsetting av 1.brunst. Først når ungpurkene har nådd sitt genetiske potensiale for å komme i brunst er de følsomme for stimuli fra råne, miljø- og fôrbytte som brunststimulering.

De fleste ungpurker viser første brunst ved 5 - 5,5 måneds alder og det anbefales å bedekke dem på 2. eller 3. brunst, ved 7 - 8 måneders alder. Bedekking ved denne alder har vist seg å gi mer holdbare purker.

Synkronisering av brunst

Suigonan® er et hormonpreparat til bruk for indusering av brunst. Ved bruk på ungpurker skal det gis før de er kjønnsmodne, det vil si før de har vist sin første brunst..

Behandlede ungpurker skal insemineres på første brunst etter behandling. Dette vil si ca. 3-5 dager etter injeksjon med Suigonan®. Dette bl.a. fordi det bare er 60 % av behandlede ungpurker som beholder cyklisk eggstokkaktivitet etter behandling, 40 % av purkene vil derfor ikke komme i ny brunst etter 21 dager som er naturlig brunstintervall.

Bruk av suigonan®

For å unngå at ungpurkene blir for unge ved grising bør ikke Suigonan® brukes på purker under 7 måneders alder fordi de skal bedekkes på den brunsten som kommer ca. 3-5 dager etter behandling. Tidlig hormonbehandling, og dermed tidlig bedekning, vil også føre til at vaksinerings mot parvovirusinfeksjon ikke vil bli gjort på riktig tidspunkt. Parvovirusvaksinasjon skal gjøres to ganger, ca. 6 og 3 uker før bedekning og ikke før 5,5 - 6 måneders alder. Dette for å unngå at overførte antistoffer fra mora blokkerer for effekt av vaksinen.

Ved bruk av Suigonan® før 7 mnd alder vil ungpurkene som regel være meget unge ved grising.

Anbefalinger

Helsetjenesten for svin anbefaler en restriktiv holdning til bruk av Suigonan® i formeringsbesetningene. Preparatet bør under ingen omstendighet brukes rutinemessig. En eventuell bruk av Suigonan® i formeringsbesetninger skal følge retningslinjene nedenfor.

Bruk av Suigonan® på renrasede purker

For å unngå en seleksjonspåvirkning av avlsmaterialet er det forbudt å bruke Suigonan på renrasede purker i Norske avlsbesetninger.

Retningslinjer for bruk av Suigonan® i norske avlsbesetninger

Det er ikke tillatt å bruke Suigonan® på renrasede purker i foredlings - og formeringsbesetninger.

Suigonan® skal bare brukes på ungpurker som ikke naturlig har vist brunst ved 7 måneders alder.

All behandling med Suigonan® skal utføres av besetningens avtaleveterinær som også fyller ut eget skjema som skal følge dyrene ved salg. Følgende opplysninger skal være med:

purkenummer på behandlede dyr
dato for behandling med Suigonan®
alder på purkene ved behandling
dato for inseminering
underskrift

All behandling med Suigonan® skal føres i HelseWeb for avlsbesetninger.

Vedlegg 4. Brosjyren ”Smittebeskyttelse av grisehus”

SMITTEBESKYTTELSE AV GRISEHUS

 ANIMALIA
HELSETJENESTEN FOR SVIN

Innkjøp av dyr

- Begrens livdyrhandel til et minimum.
- Kjøp bare fra godkjente livdyrselgende besetninger!
- Skriv avtale om kjøp med **en** fast besetning, og sørg for at en helseattest følger hvert dyr for å sikre dokumentasjon av alt livdyrkjøp.
- Dersom du må skifte selgerbesetning, rådfør deg alltid med Helsetjenesteveterinær først.
- Vurder etablering av karantene for innkjøpte dyr.
- Kjøp helst småpurker, alternativt bedekningsklare ungpurker, og plasser dem sammen med de drektige purkene i grisehuset ditt etter endt karantenetid.
- Kombinertprodusenter må aldri kjøpe smågris på det åpne marked for oppføring til slakt! Kun smågrisinnkjøp fra den faste livdyrleverandøren kan aksepteres.
- Ikke ta livdyr inn over utlastingsrampen!

KARANTENE

Karantene er en ekstra sikkerhet for å unngå å trekke smitte inn i grisehuset, selv om helsestatus hos selger er kjent. Selger kan være nysmittet like før levering. Stress under transport kan fremprovosere sykdom på de innkjøpte dyrene.

- Karantenen skal være fysisk atskilt fra resten av grisehuset. Det skal brukes egne klær og sko i karantenen.
- Det skal ikke være luftforbindelse mellom karantenerommet og grisehuset.
- La de innkjøpte dyrene stå i karantenerommet i 4–8 uker.
- Bruk sentinelldyr: Dyr som skal leveres til slakt fra ditt eget hus kan med fordel settes en tid i karantenerommet med de nyinnkjøpte dyrene. Det gir to fordeler:
 - » Eventuell smitte hos deg som kan gjøre de nyinnkjøpte dyrene syke, vil bryte ut i karantenerommet, og forhindre en oppblomstring i grisehuset.
 - » Du forbereder og herder de innkjøpte dyrene på den smittestatus de vil møte i grisehuset ditt.

Utlevering av livdyr og slaktedyr

Best smittebeskyttelse i forbindelse med levering av dyr oppnår du ved å følge to hovedprinsipper:

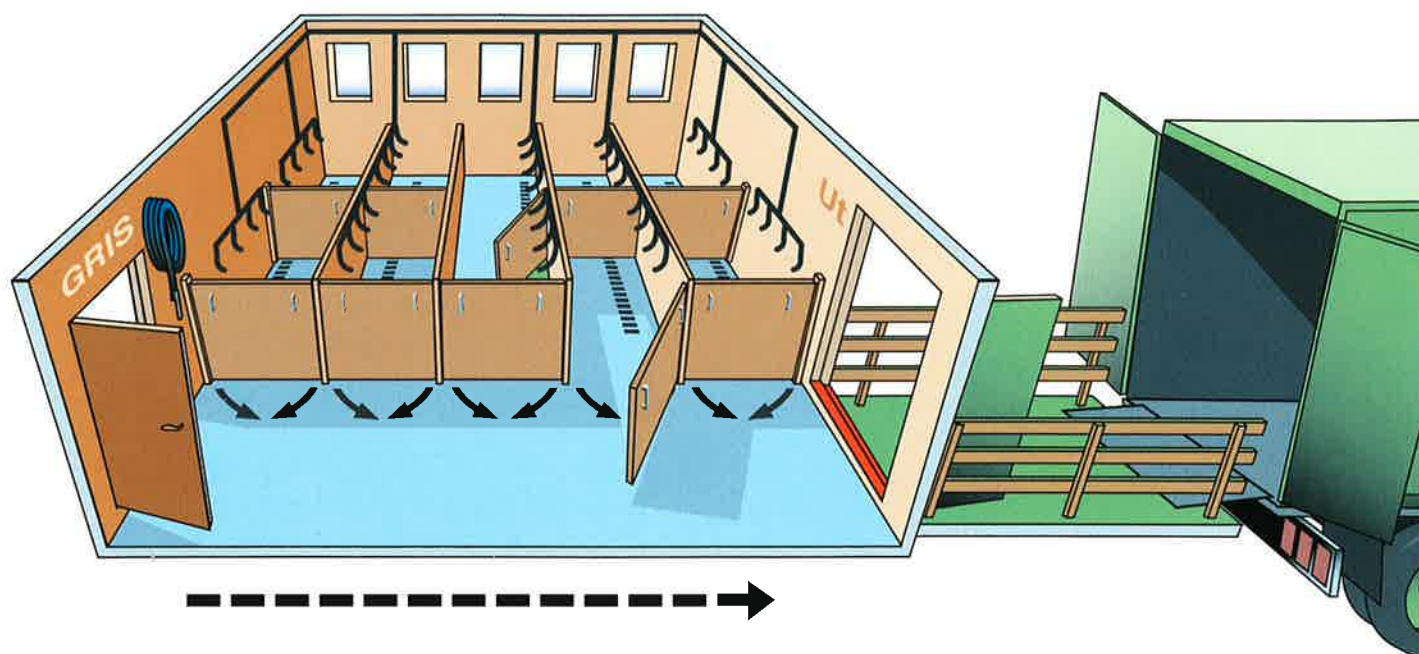
- Eigentransport, eller opplasting på eget kjøretøy for levering et annet sted enn like utenfor grisehuset ditt.
- Fast rutine på renhold av transportmidler som har vært i nærkontakt med annet grisemiljø. Vask og desinfiser kjøretøy/ henger etter hver levering!

Ved henting av gris på gården må det alltid brukes utlastingsrom eller utlastingsrampe. Dette har to hensikter:

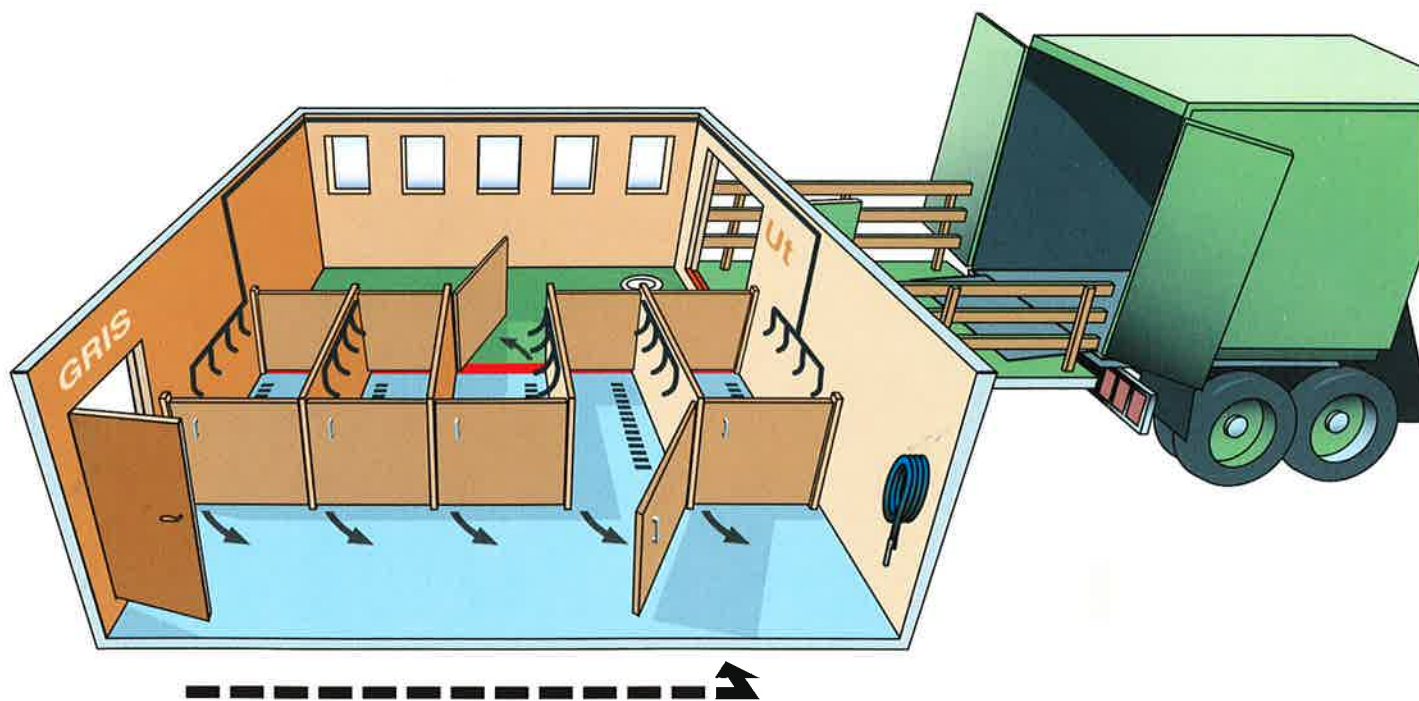
- Bedre styring av trafikken med mennesker og dyr ved utlevering. Ved at du og dyrebilsjåfør går på separate områder hindrer du å trekke smitte fra underlaget inn i grisehuset.
- Lukkede dører og avskrudd ventilasjonsanlegg hindrer å trekke luftsmitte fra griser på dyrebilen inn i grisehuset.

Utlastingsområdet må være godt planlagt:

- Det må være en klar definert grense mellom ren og uren sone. Mennesker skal ikke krysse denne grensen! Det vil si at du stopper ved denne grensen mens dyrebilsjåfør overtar driving videre på den andre siden.
- Bruk egne støvler i utlastingsområdet som en ekstra sikkerhet.
- Det bør være plass til alle dyr som skal leveres på en levering i utlastingsområdet. Dermed unngår du å bryte smittebeskyttelsen ved å åpne dører og hente nye dyr under levering. Det sikrer også en rask opplasting.
- Dersom du likevel må hente nye dyr i grisehuset under opplasting, sørg fortsatt for lukkede dører og definerte gangarealer slik at smittebeskyttelsen ikke brytes.
- Plasser utlastingen lengst mulig unna personinngang. Unngå inntaksventiler til ventilasjon i nærheten av utlastingsområdet. Skru av ventilasjonen ved utlevering.
- Utlastingsområdet skal alltid vaskes og desinfiseres etter hver levering!

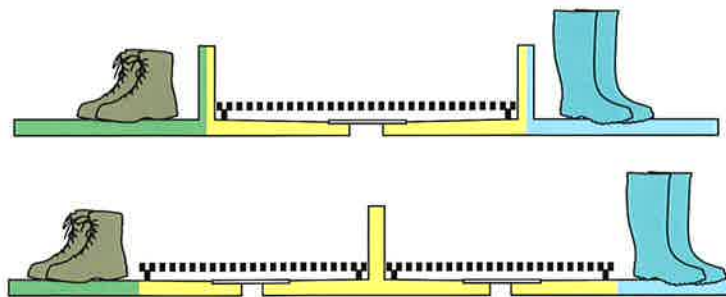
Eksempel på utlastingsrom hvor hele rommet er innenfor ren sone.

Eksempel på utlastingsrom hvor en del av rommet er innenfor ren sone.

Personinngang

Det er som regel lettere å ha kontroll på smittebeskyttelsen med ett inngangsparti som alle bruker! Personinngangen skal bestå av tre klart avgrensede soner: uren sone, smitteskillet og ren sone.

UREN SONE

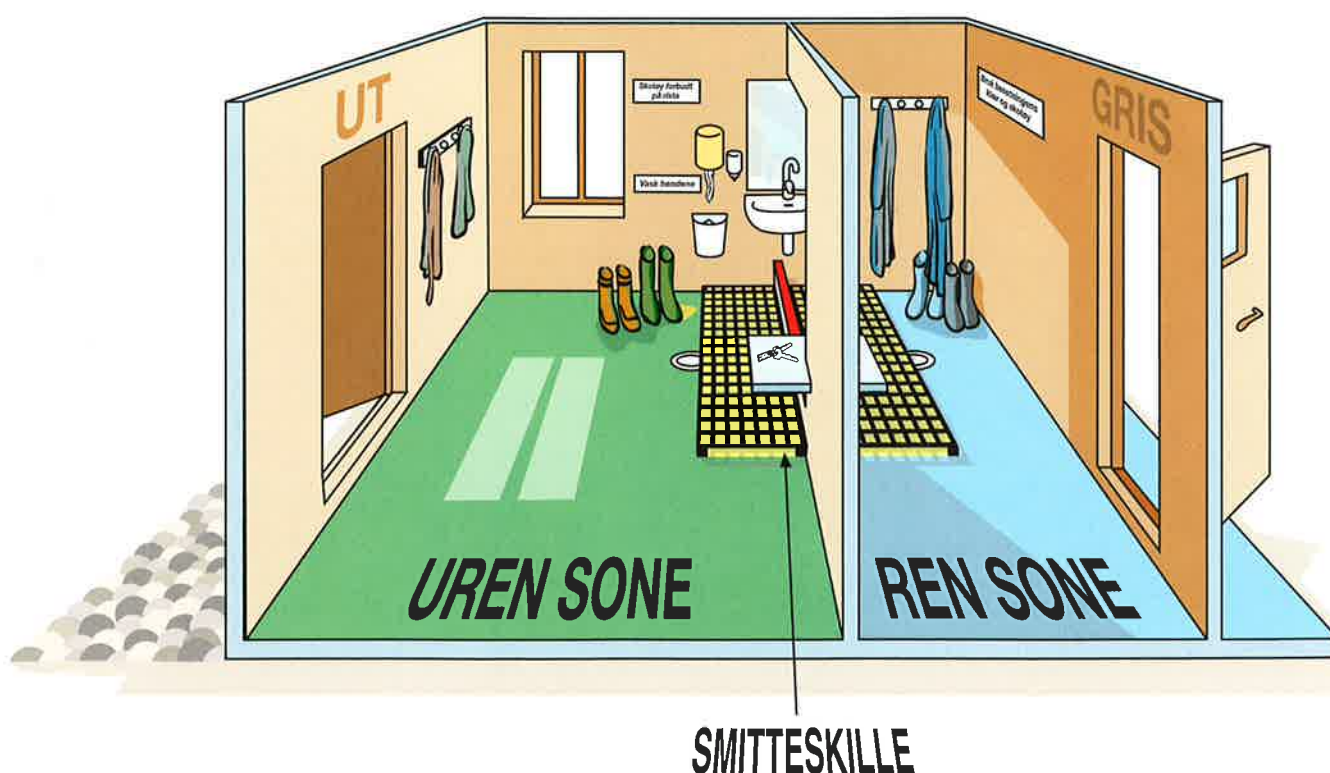
- Like innenfor inngangsdør.
- Utstyres med knagger til yttertøy. Plass til utesko må være like foran smitteskillet slik at man kan gå rett ut av skoene og over i smitteskillet.
- Kan med fordel utstyres med sluk for å lette renholdet, forutsatt at spyling ikke fører til at smuss kommer over i ren sone.

SMITTESKILLE

- Markerer grensen mellom uren og ren sone.
- Må ha minst en fastmontert, høy (ca 40 cm) og tett terskel, slik at smuss og skitt ikke kan passere.
- Utstyres med en opphøyd rist festet til terskelen i forkant og bak-kant, eventuelt mellom to terskler (se eksempel).
- Skotøy skal aldri opp på rista
- Smitteskillet skal ha tette vegger på hver side.
- Smitteskillet skal ha en hylle som kan nås fra både ren og uren sone til veterinærkoffert og annet utstyr. Bruk egne brett eller kurver til utstyr i grisehuset.

REN SONE

- Innenfor smitteskillet.
- Utstyres med knagger for overtrekkstøy til bruk i grisehuset. Knaggrekka skal være plassert slik at den er lett å nå fra rista i smitteskillet uten å måtte gå inn i ren sone.
- Skotøy til bruk i ren sone skal stå like innenfor rista.
- Kan med fordel også utstyres med sluk for å lette renholdet.
- Inngangspartiet skal være utstyrt med håndvask, varmt og kaldt vann, såpedispenser og tørkepapir. Den bør plasseres i, eller like ved smitteskillet slik at besøkende kan vaske hendene både inn og ut av grisehuset.
- Inngangspartiet skal til enhver tid holdes rent og ryddig. Det skal ikke brukes som lager.

Enten du har noen få eller flere tusen griser, så er du en del av en samlet norsk svinekjøttindustri. Akkurat som du er ansvarlig for å holde dine egne griser friske, deler du ansvar med alle øvrige svineprodusenter i å beholde den norske grisen som en av verdens aller friskeste!

Ekstern smittebeskyttelse er et biosikkerhetstiltak for å hindre at nye smittestoffer kommer inn i besetningen og smitter grisene. Dette kan være bakterier, virus, sopp, prioner og parasitter.

- Innkjøp av dyr
- Utlevering av livdyr og slakt
- Personinngang
- Andre smitteveier

- Vær oppmerksom på luftsmitte!
- Hold fugler ute av grisehuset, vekk fra fôrsilo og lager for grovfôr/strø.
- Hunder og katter skal holdes ute av grisehuset.
- Ha gode rutiner for gnager- og fluebekjempelse. Avtale med et profesjonelt firma er ofte en fordel.
- Griser bør holdes atskilt fra andre husdyr. Holdes flere husdyrslag oppstallet i felles rom, bør samme smittebeskyttelse overholdes.
- Verktøy og annen redskap som har vært i andre grisehus skal være rent og desinfisert før det kan tas inn.
- Unngå å ha felles utstyr med andre svineprodusenter; for eksempel drektighetsscanner, vaskerobot og maskiner til gjødselhåndtering. Dersom det likevel gjøres må alt utstyr vaskes, desinfiseres og hvis mulig pakkes i plast, før bruk hos deg.
- Etter opphold i utlandet bør det gå minst 48 timer, hvorav 24 timer i Norge, før du går inn i norske grisehus. Dette gjelder særlig dersom du har vært i kontakt med husdyrmiljø i utlandet. Foreta alltid grundig kropps- og hårvask først. Bruk aldri samme sko og klær som har vært brukt i utlandet!

